

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШЛЕ

Табийгъатны хаталарын терк кетерирге деп борч салыннганды

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Ю.А.Коков** республиканы Правительствосуну, Нальчик шахар округну оюнуучулары бла оператив кенгеш бардырганды. Анда Чегем бла Черек районлада сакъ жаууна кептирген хаталаны кетериу, ол санда регион магъаналы жоллары ремонт этиу, къалай баргъаны сюзюлгенди.

Кенгешге КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы А.Т.**, КъМР-ни ктурулуш, ЖКХ эмда жол мюлк министри **В.Х.Кунижев**, КъМР-ни Транспорт эмда связь жаны

ушла жаууп, Чегем черекде суу кетюролгенди эмда район араны Экинчи Чегем бла байламлы этген кепюрно езек чыпыны чекгенди. Бусагъатда башха кепюр ачылырча этилгенди. Транспорт да эки башха жол бла жорюйдю.

Бызынгы альплагерге элген жолну да ыркы талап кетгенди. Анда уа 300 турист, ол санда он сабий, къалгъандыла. Лагерде медицина пункт ишлеп турады, ичер суу, аш-азыкъ да жетишедиле. Автомобиль жол орта кюн ингирикде ачылгъан эди.

Муниципал къуралуылары башчыларына уа авариялары кетериучю, терк болушлукъ беричю службаланы дайым да хазырлыкъда тутаргъа, коммуникациялары, суу жыйылгъан жерлени, жашау магъаналы битеу объектлени жангыдан тинтирге, ала чырмаусуз ишлерча мадарла этерге кереклиси эсгертилгенди.

Жоллагъа ремонт этиуню юсюнден айта, Ю.А.Коков аны барыу халына ыразы болмагъанын чертгенди. Жылны башындан бери баш магъаналы трассалада бла баш транспорт жоллада, ол санда Нальчикде (Мальбахов, Калужный, Элбрус, Комаров эмда башха орамлада), жангыртуу ишле къыстау бардыла. Болсада кюнню халы терк тюрленгенини хатасындан

батыулары тюзетиу иш акырын барады, бир-бир жерледе уа тамамланган ишлени качестволарына адамларыбыздан тарыгыула келедиле.

КъМР-ни Правительствосуну, тийишли министерстволагъа бла ведомстволагъа, Нальчик шахар округну башчыларына, ол эмда башха жумушларына да контрольгъа алыргъа кереклиси айтылгъанды. «Республиканы жол мюлкю осал халдады, кемчиликке бек кепдюле, аланы аз-аздан кетере барыргъа керекди», - дегенди КъМР-ни Башчысы.

Ол бу бөлүмде белгиленген планлары тохташдырылган болжалларындан таймай толтурургъа кереклисин къаты эсгергенди.

М.ЯРОСЛАВСКАЯ

бла къырал комитетини председатели **А.М.Кудаяв**, Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы **А.М.Алакаев**, подяры организацианы башчылары да къатышандыла.

Алгъаракълада, сакъ жау-

КъМР-ни Правительствосуну оюнуларын, этерик мадарларында властын федерал органларына, «Кавказ» жол управленианы регион бөлүмюне билдирирге, ала бла кенгеширге кереклиси айтылгъан

Алгъынны тутмакъланы жамауат жашауына сингдириуню къайгызысын битеу жамауат кёрюрге тийишлидиги

Тюнене Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** КъМР-ни Право низамны жалчытыу жаны бла дайым да ишлеген координация кенгешини бла **Экономика эм жамауат къоркыуусузлукъ жаны бла советини бирикдилген жыйылыуун бардырганды. Анда сёз жууапха тартыу системаны учреждениларындан эркин болгъанлары жамауат жашауына сингдириуню юсюнден баргъанды. Жашау журт-коммунал мюлк сферада халкъны эркинликлерин сакълауу мадарларына да къаралгъанды.**

Биринчиден, **Юрий Коков** РФ-ни ФСБ-сыны Къабарты-Малкъарда Управлениасыны жангы таматасы **Сергей Воронин** бла шагъырей этгенди. Алгын ол Къарачай-Черкесде, Дагъыстанда УФСБ-да къулулукъ этгенди, ызы бла ведомствону Кърымда бөлүмюню башчысыны экинчиси болгъанды. «Мында да коллектив бла бир тилли болуп, жууаплы органла бла хайырлы байламлыкъла къуарсыз деп ышанама», - дегенди.

Ызы бла повесткагъа кенгешиле. Къырал, жер-жерли власть эм право низамны сакълаучу органла тутмакъдан эркин болгъанлары жамауат

жашауына сингдириу жаны бла къаллай жумушлары толтургъанларыны юсюнден РФ-ни аманлыкъла этгенлени терсликлерине жолкъядуруу жаны бла федерал службасыны (ФСИН) КъМР-де Управлениасыны таматасы **Мухамед Маржохов** билдиргенди.

Аны айтханына кёре, хар жылдан да жууапха тартыу учреждениладан орта эсеп бла 1,2 мингден аслам адам эркин болады, аладан 800 – республиканы инсанларыдыла.

«Аланы кёбюсю жууукълары бла байламлыкъланы тас этгендиле, жашар жерлери, ишлери, документлери, жашау сынаулары жокъдула. Аны

ююн а алгынны тутмакълагъа болушлукъ керекди. Жамауатда алагъа ариу кёзден къарамагъанлары ююн а бирлери жангыдан аманлыкъла этип, тормеге къайтадыла», - дегенди ол.

Докладчы къыралны бир-бир субъектлеринде тутмакълагъа социальный жаны бла болушлукъ берген арала къуралгъанларын, ала кеслерини хайырлыкъларын кёрюзгенлерин да белгилегенди. Алай бизни республикада уа аллай онг алыкъа жокъду.

Баш магъана уа башлары сюдлюк болгъанлары ишге тохташдырыуға бериледи. Ол мурад бла УФСИН КъМР-ни Халкъны иш бла жалчытыу арасы бла келешимге къол салгъанды. «Алай ахыр юч жылны ичинде ары жаланда 77 адам келгенди, аладан иш къоплу 11 болгъандыла», - деп чертгенди докладчы.

Мухамед Маржохов бу кемчиликни кетерир ююн, предприятялада ишчи жерлеге квотала тохташдырыуға

боллугъун айтханды. Алай ол жаны закон алыкъа жокъду. Тутмакъдан эркин этгенлени жамауат жашауына сингдириу жумушлары граждан обществовону институтлары, дин организацияла да толтурадыла. «Алай аланы къыралныча онлары жокъдула. Аманлыкъчылыкъланы санын азайтыргъа, адамлагъа болушургъа сие эсек, битеу жамауат да бирирге керекди», - дегенди ол сёзюню ахырында.

Докладны сөзге, Юрий Коков колониялада тутулуп тургъанлары билимлерин ёсдюрюу, окутуу къалай къуралгъанын соргъанды. Мухамед Маржоховну айтханына кёре, учреждениялада 22 усталыкъгъа юйретедиле, окуучулары саны 600-ден асламды. Колониялада производство да барды. Ахыр юч жылны ичинде заказланы кёбейтирге, файданы 100 мингден 150 мингнге дери жетдирирге онг болгъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Д.В.Парафиловну Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауыгъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Кёп жылланы бет жарыкълы уруннганы эмда республиканы жамауат-политика жашаууна тири къатышханы ююн **Парафилов Дмитрий Валерьевичи** – «Единая Россия» битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион бөлүмюню регион толтуруучу комитетини башчысын - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауыгъаларгъа.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2017 жыл 6 июль, №96-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини председателини юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. **Безникова Ирина Сергеевна**ны Къабарты-Малкъар Республиканы Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини председателине салыргъа.

2. Бу Указ анга къол салыннган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2017 жыл 7 июль, №99-УГ

Эсгертиу

Жазылыргъа энтта онг барды
Хурметли жамауат!
Бир тюрлю сылтаула бла сиз 2017 жылны экинчи жарымына «Заманга» жазыламай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге къыйын туюлду.

Амал табып, почта связыны къайсы бөлүмюнде да жазылыуу 28 июльгъа дери жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни биринчи августдан алып башларыкъсыз

Беш айгъа жазылыуу багъасы – 679 сом 25 кепекди.

Бизни индексбиз - 51532

Алгъынныгъы тутмакъланы жамауат жашауы сингдириуню къайгысы битеу жамауат кёрюрге тийишлиги

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бу вопрос бла байламлы уруну, иш бла жалчыту эм социальный кьоруулау министр **Тубейланы Альберт** бла Терк районуну администрациясыны таматасы **Муаев Дадов** да сөлешгендиле.

Биринчини айтханына кёре, энчи учреждениладан эркин болганлага социальный болушлук юч тюрлю мадр бла толтурулады. Аслам эс аланы иш бла жалчытуу бурулады. Дагыда документлени, ол санда паспортланы, медицина, башка полислени хазырлауа себеплик этиледиле. Аладан сора да, сакъатлауа, улайганлага энчи социальный учрежденилада тохташырга онг бериледи.

Ише тохташдыруу тийишли даражада кьуралмагъаныны сьлтаун министр тутмакъланы асламы иш бла жалчытуу аралауа келмегенлеринде кёргенди. Бюгюнлюкде уа республикада 3,9 мингден аслам вакансия барды, аланы 80 проценти ишчи усталыкладыла.

Юрий Коков жууалха тартыу учреждениладан чыкьганла Россейни инсанлары болганларын, ала жангылган эселе да, жууалха тартылып, жамауатны аллында тазаланганларын чертгенди. Ол кьырал эм муниципал власть органланы келечилерин алауа сууук кёздөн кьарамазга, жарсыуларын тамамларга чакьырганды. «Ала жашауа, влахста ачуланганларны бла радикалла, экстремистле хайырланып, кеслерини жанларына тартырга боллукьдула», - дегенди эмда бу вопросу тамамлау жаны бла ведомстволар аралы ишчи кьауум кьорууну юсюнден предложение этгенди.

Ызы бла кьырал, муниципал власть эм право низамны сакьлауу органла жа-

мауатны жашау журт-коммунал сферада эркинликлерин кьалай тамамлауларны сьозюлгенди. Кьорулуш, ЖКХ эм жол молк жаны бла министр **Вячеслав Кунижевни** айтханына кёре, кьыралда жашау журт-коммунал молкню айнытууну стратегиясы кьабыл кёрюлгенди. Анга тийишлиликде кёп кьатлы юйледе жашауанла бирге хайырланган молкню жангыртуу, оюлурга кьоркьуулу юйледен халкыны кёрюруу жаны бла жумушла толтуруладыла.

Адамланы осал мекамладан кёрюруу программа уа 2013 жылда башланганды эмда быйыл октябрде бошалады. Анга битеу да бирге миллиард сомдан аслам кьоратылганды. Бу кезиуде 2,5 минг адамны жашау халлары иглендирилгенди. Алай бир-бир муниципалитетде программа

алыкьа ахырына жетдирилмегенди.

Ол кёп кьатлы юйени жангыртууну фондунда телеуле этилмегенлерини хатасыдан программаны толтурурга онг болмагъаныны юсюнден да айтханды.

Юрий Коков кёп кьатлы юйлеге башчылык этген организацияланы ишлерине адамладан таргыьула кёп болганларына эс буруп, аланы кетерирге кереклисин белгилегенди. Ол кёп кьатлы юйени жангыртуу жаны бла фондха телеулени жьяр ючюн адамла бла анылатыуу иш бардырырга чакьырганды.

Бу вопрос бла байламлы КьМР-ни Энергетика, тарифле эм жашау журт надзор жаны бла кьырал комитетини башчысы **Ирина Безникова**, Нальчик шахарны мэри **Арсен Алакаев** да докладла этгендиле.

Ала жашау журт-коммунал жумушланы толтурган сагъынылган махкемелеге ишлерин тигтенде ачыкьланган кемчиликлени, аланы кетериу жаны бла мадраланы белгиле этгендиле. Сёз кёп кьатлы юйлеге башчылык этген компаниялага лицензияланы берюну юсюнден да барганды, «Городская среда» партия проект кьалай толтурулганы да тинтилгенди.

КьМР-де ич ишле министр **Игорь Ромашкин** а докладында жылны аллындан бери ЖКХ сферада экономика бла байламлы 17 аманлыкь этилгенни, аланы асламы управляющий компанияла борчларын толтурумагъанлары, ахча белгиленген жумушладан башхалауа кьоратылганлары бла байламлы болганларын билдиргенди. Ол энергоресурсла ючюн борчланы, адамла законлауа бузукьлукьла этип, газ быргьылауа кьошулганларыны юслеринден да айтханды. Газ бла жалчытан компанияла аллай 8 мингден аслам бузукьлукьну ачыкьладыла, ол санда МВД-га 4 мингден аслам материал берилгенди.

Ахырында Юрий Коков Кьабарты-Малкьарны кьыраллыкьыны, республика Россейге кьошулганлы 460 жыл толганы бла байламлы кьууанчла жууукьлаша келгенлерин белгилеп, алауа тынгылы хазырланырга, кьоркьусузлукьну мадраларын толтурурга чакьырганды.

Жыйылыуу сьозюлген вопросла бла байламлы энчи эсгертилеу кьабыл кёрюу бла бошалганды. Аны ишине премьер-министр **Мусукланы Алий**, федерал инспектор **Владимир Канунников**, министрле, жамауат организацияланы келечилери да кьатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Долинскде мемориалны башын жангыртырга миллион сом бёлюнюрюкдю

КьМР-ни Правительствосуну кезуилу жыйылыуунда битеу да бирге 10 бегимни проектине кьаралганды. Аны премьер-министр **Мусукланы Алий** бардырганды.

Кёп функциялы аралада «бир терезе» деген амал бла 165 кьырал эм муниципал жумуш тамамланыллыкьды. Жыйылгъанлары ол жаны бла правительстволу буйрукь бла шагьрей эте, экономиканы айнытуу министри **Рахайланы Борис** документ кьырал жумушланы толтурууну иглендиридир мурат бла жарашдырылганын чертгенди. Битеу да бирге уа МФЦ-лада 300-ге жууукь ишни толтурурга боллукьду. Республика хазыр болганына кёре тизме энтта кентертилликди.

«2017 жылда эмда 2018-2019 план кезиуде КьМР-ни инсанларына хакьсыз медицина болушлукь берюну кьырал гарантйлары» деген программага тюзетиуле кийирилгендиле. Саулыкь сакьлауу министр **Светлана Расторгуева** ангылатханыча, документ республикалы бюджетге келишдирилгенди. Дагыда бийик технологиялы болушлукь берю эмда дарманла бла хакьсыз жалчытуу жаны бла статьялауа тюзетиуле этилгендиле.

КьМР-де саулыкь сакьлаууну кьыйматны ёсдорууге бурулган социал жумушланы планына тюрлениуле да кьабыл этилгендиле. Светлана Расторгуеваны айтханына кёре, ала быйыл апрель айда РФ-ни

Правительствосуну башчысыны орунбасары **Ольга Голодец** бардырган кенгешде этилген протокол буйрукьлауа тийишлиликде жарашдырылгандыла. Тюрлениуле медицинада ишлегенлени бир-бирлерини хакьларын кётюруу бла байламлыдыла.

РФ-ни Саулыкь сакьлауу министрствосу бизни республикада медицинада ишлегенлени хакьларыны ёлчемлерине тюзетиулене кьабыл кёргенди. Алауа тийишлиликде 1 октябрде дери врачланы айлыкьларын регионда экономикада болган тарихлени 180 процентине, гитче медицина персоналныкьын а 80 процентге жетдирирге керекди. Быйыл 1 январьда уа орта медицина персоналны хакьы 93,7 процент болурга керек эди. Битеу бу жумушла медицинада ишлегенлени айлыкьларын азайтмаз мурат бла толтуруладыла, - дегенди докладчы.

Ростатны шартларына кёре уа, 2016 жылда КьМР-де орталыкь медицина персоналны айлыкьы 18065 сомга жетгенди. Министри айтханына кёре, бёлюне ишлегенлени хакьларын федерал министерство тохташдырган ёлчемге жетдиридир ючюн 17 миллион сом керек боллукьду.

Културода эм искусствода жетишилери ючюн 682 адамга кьырал стипендияла берилликдиле. КьМР-ни култура министрлини орунбасары **Кьарчаланы Аминатны** билдиргенине кёре, бегимни проекти КьМР-ни Баш-

чысыны указына тийишлиликде жарашдырылганды. «2014 жылдан бери стипендияга тийишли болгъанланы саны кёбейтигенлей барады. Быйыл аланы тизмесине 50 адам кьошулганды. Алай бла 582 инсанга 800-шер сом, 70 фахмулу жаш авторга бла артисте 1,5-шер минг, културада уллу жетишимле кёрюзтген 30 адамга уа 3-шер минг сом теленирикди. Битеу да бирге бу жумушлауа 7,9 минг сом керек боллукьду, ахча бюджетде барды», - дегенди докладчы.

«КьМР-ни културасы» кьырал программага тюзетиуле да этилгендиле. Кьарчаланы Аминатны айтханына кёре, РФ-ни Президентини резерв фондундан республикага трансфертле бёлюнгендиле. Ахча миллет музейде жангыртуу ишлеге (43,8 миллион сом) эмда республиканы он элинде маданият юйени кьорулушларына (14,7 миллион сом) кьоратыллыкьды.

«Программага энтта тюрлениуле этилгендиле. Ол санда 750 минг сом Култура хазаны сакьлауу жаны бла управлениага берилликди. Андан сора да, политика репрессиялауа тохтатханы мемориалны башын жангыртырга да миллион сом кьоратыллыкьды», - дегенди ол.

КьМР-ни Спорт министрствосуну бойсунуунда болган учреждениланы атларын алыштыруу да тюзге санагъанды министрлени кабинети. Ведомствону башчысыны орунбасары

Аналаны Аслан ангылатханнга кёре, тюзетиуле федерал излемлеге эмда спортчуланы резервин хазырлауу жаны бла Россейни Спорт министрствосу тамамлауа реформага тийишлиликде жарашдырылгандыла. Алай бла, 12 учрежденианы атларын «сабий-жаш тёлю» эмда «кьошакь билим берю» деген сёзле кетериледи. Энди ала спорт школла эмда олимпиадалы резервли спорт школла боллукьдула.

Сочиде жаш тёлюну эм студентлени XIX битеудуния фестивалына республиканы 70 келечиси кьатышырыкьды. КьМР-ни билим берю, илму эм жаш тёлюну ишлери жаны бла министрлини орунбасары **Артур Кажаров** айтханнга кёре, бу даражалы

форумда Кьабарты-Малкьарны атын иги жанында белгиле этерге эмда фестивалны кьоньаларын республика бла шагьрей этерге онг боллукьду.

Жыйылыуда «Кьоркьуусуз республика» аппарат-программа комплексин сингдириуу жаны бла ведомстволар аралы комиссияны кьауууна тюрлениуле кийирилгендиле. Дагыда «КьМР-де жарашдырычу судьяланы юслеринде резервли спорт школла боллукьдула.

Ахырында «Единая Россия» политика партияны башламчылыкьы бла бардырылган «Городская среда», «Жер-жерли маданият юй», «Гитче шахарланы парклары» деген программала кьалай толтурулганлары сьозюлгенди.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

10 июль – Россия почтаны кюню

Къыйын болса да, къадалып кюрешедиле

Россия почтасыны кюню 1994 жылда къуралады. Ол андан бери июльда белгиленеди. Профессионал байрамлары бла бу бѣломде урунганланы алгъышлай, алагъа саулык-эсенлик тежейибиз эмда тау элерибизден биринде почта иш къалай барганын да билдиребиз.

Сѣз Хасанияда кесекни юсонден барлыкды. Аны таматасы Чыгырланды Лейляды. Дагыда мында беш ишчи барды: Тежаланы Татьяна, Чапаланы Арзия, Холамханланы Тамара, Гуталаны Аслижан, Фрийланы Асият. Ала кюн сайын арткакъларын газетледен, журналладан, башха изданиладан толтуруп, хауаны халине да къарамай, иелерине юлешедиле.

Хуржунну ауурлугу 8-10 килограмм болады. Бир кюнге почтачы, бек аздан, 15-20 километр барады. Ол а тиширюгъа алай тынч туююлду. Болсада почтачыла борчларын тийишли тамамлайдыла. Газетлени, журналланы иелерине жетдиредиле. Операторла Ахъбѣкланы Жамила бла Гадийланы Раиса да ишлерин билгенледиле.

Почтачыланы къыстау кезилери уа газетлеге, журналлага жазылуу башлансады. Ала, адамлагъа жолугуп, ангилаты ишле бардырадыла. Алычуланы асламысы пенсиячыладыла. Газетни багъа-

сы кѣтюрюлгенли алагъа ауур туюшеди. «Бююннге дериде жаздырып турганма, энди кѣзлерим иги кѣрмейдиле», - дегенле да бардыла.

Къалай-алай болса да, хасаниячыла «Заманны» аладыла. Жарсыугъа, алгъын жылла бла тентлешдиргенде, алай иги туююлду. Онеки мингден артыкъ адам жашаган жерде жаланда 97 адам жаздырганды. Тюзюн айтханда, ол бек къыгъырчыра ишди. Узакъ Булунгуда

окуна барды аллай бир.

Ол почтачыладан къалмайды. Баям, адамланы миллет сезимлери аз бола барады. Ол къуру Хасанияда туююлду, битеу элерибизде да хал алайды.

Школлада болсакъ, кѣре турабыз кеси тиллерин билмеген таулу сабийлени. Газет, журнал окуйу турсала уа, ол кемчиликни кетериге себеплик этерик эди. Тилибизин да унутсакъ, чыгъармаларыбыз да болмасала, тас болуп

къалгъан миллетлеге къошулурга къоркъуу барды. Аланы юсперинден да айтадыла почтачыла адамлагъа.

Ала газетибизге уллу кѣлю болмай, жыл сайын аны алып тургъан къауум адамны атларын сагъынган эдиле: Аналаны Халимат, Къарчаланы Шама, Зумакулланы Танзила, Жаболаны Юсюп, Созайланы Мухаш, Таппасханланы Чаммак, Бѣзюланы Берг, Рахайланы Сакинат, Атасауланы Юсюп, Бѣзюланы Аминат, Зокаланы Сакинат эм башхала.

Элде жангыз тургъан абданла да бардыла. Ала кеслери почтагъа келип, суу, газ, ток ючюн ахча тѣлеялмайдыла. Сапын, быстыр жуугъан порошокла, бал тузну окуна закъз этгенле боладыла. Къызла ол жумушланы да тындырадыла.

Почтаны, газет, журнал юлешгенден сора да, кѣпдю ишлери. Коммунал тѣлеуле ючюн ахча аладыла, посылкала жибередиле эм дагыда кѣп адамлагъа керек башха жумушла этедиле. Башында сагъынылган къызла аланы барын да тийишли тамамлайдыла. Ала ючюн кѣп ыспас аладыла. Мындан арысында да ол халда барлыкларына ишеклик жокъду.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Жай соллуу

Хар зат да иги ойланганды

«Горный родник» санаторий республиканы айтат жерлеринден биринде – Долинскде – орналыпды. Бусагъатда аны къыстау ишлеген замандыды. Биз аны тийресине атлагъаныбызда, жарыкъ сабий ауазла узакъгъа эшитиле эдиле. Кѣп къатлы мекямны аллында майданда сабийле топ, шахмат, шашкала, теннис ойнай эдиле. Ыразылыгъы да болгъан а бийик назы тереклени тобонде шинтиклеге олтуруп, ушакъ эте эди.

Быланы асламысы уллу эмда ауур жашау болумгъа туюшген юйорледендиле. Бизге уа быыйл дагыда къыйын къыйлыкъланы да жиберегендиле. Ала жыйырма боладыла. Битеу да солугъанла уа юч жоюзге жетедиле. Жыл санлары да сегизден башлап онбешге дериди, деп хапарлайды бизге тобеген тамата вожатый Аслан Бекулов.

Аны бла ушакъ эте, ол Къабарты-Малкъар къырал университетни башланган класслагъа устазла хазырлагъан институтда препо-

даватель болуп ишлегенин билдик. Аны хайырындан лагерде кѣп жангычылыкъла боладыла. Сѣз ючюн, сабийле жаланда кеслери аллына ойнап, ванналагъа жюрюп тургъан эселе, быйыл ала санаторийден узакъ болмай орналган водолечебницагъа барып, бассейнде гара сууда жуунадыла, китапла окуу жаны бла конкурсла да бардырадыла. Биркюнлюк жолючулыкъла да Асланы башламчылыкъы бла къуралгъандыла. Бу тизмени дагы-да созаргъа боллукъ эди.

Мында эриргеге, бош турурга заман болмагъанын а солугъанла кеслери айтадыла. Ингир сайын а «Къайда? Не зат? Къачан?», «Жашланы кюню», «Къызланы кюню», «Лагерде рекордла салгъан кюню», КВН, «Брейн-ринг» дегенча эришиуле, ушакъла, тубешиуле боладыла. Бек кичилеге уа «Вантукни кюню» байрам да къуралады. «Хар ким да старта» деген ат бла уа спартакиада бардырадыла. Сабийлени ыйыкъгъа

бир-эки кере узакъ жерлеге экскурсиялагъа элтедиле. Нальчыке суу боюнунда жуунурга, паркъа чыгъаргъа, зоопаркъа барыргъа да ала бек сюедиле.

Мында школчуланы зауукълу солурларына, саулыкъларын кючлендириллерине лагерин таматасы Олег Безроков бек сакъды. Ол кюн сайын да аланы ашларына-сууларына къарайды, къоркъуусулукъларына, саулыкъларына багъуу да тийишли даражада болуруна

къайгырады, тюрлю-тюрлю оюнла окуна къурайды.

Мында жыйырмадан артыкъ юйретуичю-вожатый ишлейди. Ала барысы да жаш адамла болганлары себепли сабийлени эрикдирмейдиле. Кѣп сейирлик тубешиуле, оюнла да къурайдыла. Ала да алагъа тарылгъанлары кѣрюнюп тура эди. Аслан бизни бла ушакъ эте турган кезиуде, гитче къызчыкъла чабып келип, къуачакълай эдиле аны.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Башламчылыкъ

Хунерли жаш адамлагъа себеплик этерча

КъМР-ни Жамауат палатасында Жаш тѣло совет 9 июльда, кюндюз сагъат экиден ингирде жетиге дериди Нальчыке Къабарты орамны жаяу жюрюген кесегинде «АртМОСФЕРА - 2017» деген чыгъармачылыкъ фестиваль – жандаурулукъ ярмарка бардырыллыкъды. Бу баш-

ламчылыкъны юсю бла республикада хунерли жаш адамлагъа себеплик этер умут барды.

Фестивальны кезиунде ол тийреде къол-декоратив чыгъармачылыкъны хар тюрлюлеринде жарашдырылган ишлени кѣрмюч-ярмаркасы боллукъду. Аны бла бирге фольклор-эт-

нография коллективлени, театрланы номерлерине, модагъа къараргъа, жырулагъа да тынгыларгъа боллукъду. Къонакъла алтын халыла бла тигиу, латин тепсеулеге юйретуи эмда башха мастер-класслагъа да къатышыргъа боллукъду. Фестивальны ахыр сагъатында уа миллет теп-

сеуле бардырыллыкъдыла.

Бу фестиваль-ярмарканы кезиунде къыйын ауруу болгъан жетижиллыкъ Пашин Мишаны багъаргъа ахча жыйуу бла байламлы жандаурулукъ иш да бардырыллыкъды.

Бизни корр.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Кадрла хазырларгъа

Шимал-Кавказ федерал округу регионлары туризм жаны бла кадрла бла 80 процент чакълы бирге жалчытылыпдыла. Мында туризм терк айнып барганы себепли жангы ишчиле керекдиле, дегенди Ростуризмни башчысыны орунбасары Николай Королев бу бѣломде специалисттени усталыкъларын кѣтюрюп муратда Черкесскде бардырылган семинарда.

Кадрла къытыкъ эсе алынып, федерал программаны чеклеринде бу бѣломде ишлегенлени усталыкъларын кѣтюрююню миллет проекти толтурулады. Быйыл анга кѣре 1012 адамны хазырларгъа белгиленеди.

Алтын эритилген жашырын цех жабылгъанды

Ингушетияны Джейрах район сюдо республикада жашап тургъан биреуню табийгъат алтынны эритуу жаны бла жашырын цех къуарганы ючюн терселегенди. Тинтиуле ачыкълангъанларына кѣре, Магомат Нальгиев беш жылны ичинде кеси къурашдырган оборудованида табийгъат алтынны химикатла бла тазалап, эритип, тогъайла этенди. Аны тутхан заманларында, жашырын цехинде 5,3 миллион сом багъасы алтын табылгъанды.

Студентлени бирикдирген слѣт

Шимал Кавказны субъектлеринден 100-ге жууукъ жаш адам Къарачай-Черкесде студент клубланы бла биригуилени «Кавказ турнир-2017» деген 2-чи Юг слѣтларына жыйыллыкъдыла. Бек иги команда Уруп районда 10 июльдан 14 июльга дериде барлыкъ спорт, билим эмда чыгъармачылыкъ эришиуледе ачыкъланырыкъды. Быйыл турнир «Россей – бизни бир юйюбуз» деген ниет бла бардырылды.

Энди лифтлини

Кизлярда да чыгъарадыла Кизлярны электроаппарат заводу жоюле эмда адамла ташыуучу лифтеле чыгъарып башлагъанды. Предпрятни дуняда ол жаны бла болгъан алчы сынаууу бла жангычылыкъланы жер-жерли рынокну излемлерине кѣре сингиреди. «Биз лифтеле бла бирге алагъа оборудовани да чыгъарабыз. Аланы уа Тюркден бла Италиядан алынган керекледен жыйышдырабыз», - дегенди предпрятняны директору Артур Рамазанов.

Французлу режиссерну Шимал Осетиядан музикантны юсонден фильми

Мишель Рено кесини шѣху Румен Бачевни – кѣп жылланы Шимал Осетияда жашаган болгарлы дизайнерни бла музикантны-юсонден фильм алдыргъанды. Ол биринчи кере Владикавказда 16 июльда - Бачев елгенли эки жыл толгъан юнѣржюстлюкюду. Румен Бачев Владикавказны атын айтдырган кѣп мекямланы айтатлагъанды. «Мен паспортда Гастрономиче, атам аты алай болгъанды. Алай мени осетин тукъумум да барды - Гастанты», - деп хапарлайды Рено фильме.

Ток ыз будай

сабанны къабылдыргъанды Ставрополь крайны Курск районунда 146 гектарда эсген будайгъа от тошгенди. Аны сылтауу уа юзюлген ток ыз болгъанды. От ѳчюлтючюле алайгъа 18 минутуу ичинде жетгенлерини хайырындан 100-ден аслам гектар жерде будайны сакъларгъа къолдан келгенди, жарсыугъа, 30 гектарда уа ол кюйгенди.

Алгын библириленгича, Ставропольде мирзеу оруу къыстау барады. Бююнлюкде аны биринчи миллион тоннасы жыйылгъанды эмда орта эсеп бла хар гектардан 40 центнер алынганды.

Атлыша

жолгъа тебирегендиле

Дагыстанда Шамиль иймам туугъанлы 220-жыллыгына миллет кийимле кийген 220 атлы чарш бардырыллыкъдыла. Аны республиканы дин жаны бла комитети быйыл сентябрде къурайды. Атлыша Буйнакс районну Чиркей элинден чыгып, экинчи кюн сайлы Ахульго тауыгъа келип тохтарыкъдыла, андан Гѣргѣбильни юсо бла Агъары Гунибге, Дагыстанны ючюнчю иймамыны жигит жолу юзюлген элге барлыкъдыла, дегенди комитетни башчысы Магомед Абдурахманов.

Информагентстволаны материалларына кѣре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

ТАРЫХ

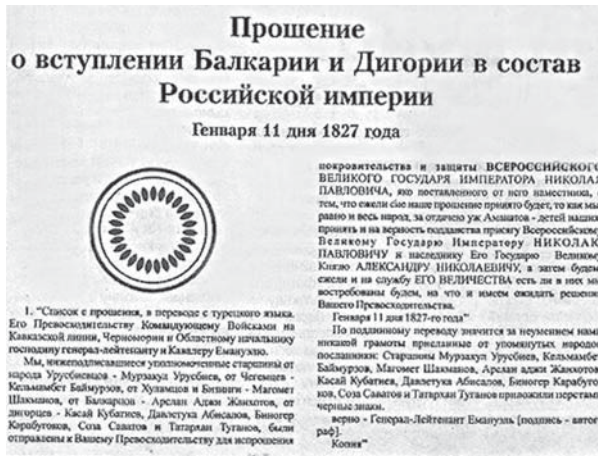
Петербургда баргъан малкъарлы келечиле

Халкъыбызны бла Россейни араларында болгъан халланы тарыхы эрттегили кеп сейирлик ишлени ачыкълайды. Аладан бек магъаналыларындан бирине Малкъарны Петербургда келечиле жиберюу саналады. Бу шартны юсюнден алимле, жазычула да кеслерини илму ишлеринде, китапларында сагыннгандыла. Бир кезиуде КъМКъУ-ну тарыхдан преподаватели Е. Крикунова да статья басмалагъанды. Бюгон аны къысхартып беребиз.

Россейни бла Малкъарны арасында экономика эм культура байламлыкъла бир ненча жюз жылны ичинде аз-аздан айныгъандыла. XIX ёмюрню башында аланы юслеринден кёбюрек айтыла башлайды. 1808 жылда жазылгъан бир къагъытда Малкъарны таулулары орус элле бла терен мюлк байламлыкъдадыла, деп белгилениди. Ала орусладан мирзеу, къумачла, темирден этилген затла ала эдиле, кеслери уа кийизле, териле, жюн, жамычыла, агъач затла сата эдиле. Эм алгъа сатыу-алуу ахчасыз, алышыу формада баргъанды.

Архивдеги къагъытда жазылгъанга кёре, 1852 жылда жаз башында таулу обществла кеслерини оноучуларындан: «Къоншу халкъла этгенча, бизден да Санкт-Петербургда депутация жиберирге эркинлик берилсин», - деп тилегендиле. «Ол жамаутла... Россейге хар заманда халал жюрекли болгъанларын» эсге ала, Кавказны оноучулары аланы тилеклерин къабыл этгендиле.

Къоруулау министрствону материалларына

ганды. Биринчиси бийлени атындан жиберилгенди. Россейге къошулгъунчу таулула бек уллу бийлерине таубийле деучю эдиле. Алай, Россейге къошулуп, анга ант бергенден сора алагъа старшина деп башлагъандыла. Ол сёз

къара халкъгъа ангылашыныусуз болгъаны себепли таулу феодалла патчадан аланы атларына би-ягъы таубий дегенлей къойсала эдиле, деп тилей эдиле. Экинчи тилеклери малкъар жамаутыны атындан эди. Халкъны саны ёсе баргъаны себепли жер жетишмегеникден таулулагъа жер къошуп берирге илене эди.

Депутациягъа биттеу 5 жамаутдан 11 адам айырылгъанды. Аланы барысы да байла эдиле. Алай таубийледен сора, алагъа шапа болуп эки «къара ёзден»: Забуларов Келемет бла Айтеков Зажибий, дагъыда бир кизлярчи гюржюлю Степан Такинов къошулгъан эдиле. Баурум 4 декабрьде Ставрополь шахардан Кавказ аскерлени баш командующисини адъютантыны ашырыуунда атлангъан эди.

Тау феодалланы атларын тюрлендириуню юсюнден тилекни патчах бек терк къабыл этген эди. Малкъарлы бийлеге старшинала демеи, таубийле дей турургъа буйрук бергенди. Алай жер къошууню юсюнден тарыгъуыгъа уа башха тюрлю къарагъандыла. Малкъар обществла тау этекледе киши да хайырланмай бош тургъан жерледен кесип бериуню тилей эдиле.

Болсада Кавказда колониячы политиканы бардыргъан правительство ол бек керекли илеуню ыразы этмегенди. Кишени, тюз жууап берирге суймей, жер бериуню юсюнден вопросха къараргъа энчи

Кавказ корпусну баш командующисине буюргъан эди. Ахырында ол да Малкъарны жерлерин эски чекледе къояр-га дегенди.

Келечиле Москвада бла Петербургда бир ненча ыйыкъ тургъандыла. Ол заманы ичинде ала орус халкъны жашауу эм культу-расы бла тынгылы шагъырейленгендиле. Петербургда барып къайтыр-га керекли битеу къоранчла казнадан эдиле. Ала айлангъан жерлеринде этген къоранчланы барысы да жазылгъан къагъытла сакълангъандыла. Малкъарлы келечилени орус культу-ра бла танышханларыны юсюнден ала толу хапарлайдыла.

Жолгъа чыгъарны аллында «Ставропольда окъуна театрда 8 жер ючюн кюмюш ахчадан 10 сом берилгенди». Андан сора «Москвада Уллу театрда 15 ложагъа кюмюш ахча бла 10 сом телегендиле». Москваны битеу сейирликлерин айланып кёргюзтюр ючюн, малкъарлы къонакълагъа арба (карета) берилген эди, анга да 16 сом кюмюш ахча къоранч болгъанды деп, къагъытлада алай жазылады.

Патчахлыкъ правительствону колониялы политикасыны хатасындан малкъарлыгъа жер берилмегеникке, эмда патчахны болушлугуу бла таубийлени бийликлери бютюн кючленгенликке, 1852-1853 жылладагъы посольствону магъанасы уллу эди. Ол таулулары бла оруслулары бегирек шагъырей этгенди. Ара шахардан къайтхан келечиле бла аланы шапалары Москваны бла Петербургну жашаууню юсюнден кеп сейирлик хапарла айта эдиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа
хазырлагъанды.

Черек райондан хапарла

Айырмалылагъа - энчи эс

Жыл сайын Къашхатауну орта школуну окъуучулары «Олимпус» деген Битеуроссей предмет олимпиадагъа къатышадыла. Аланы саны жылдан-жылгъа ёсюп барады. Быйыл ала төрт жюзге жетген эдиле, аладан жюз ючюсю биринчи - ючюнюсю жерлеге тийишли болгъандыла. Бу жай соллу кючледе уа школну администрациясы «Олимпусха» къатышханлагъа эмда анда хорлагъанлагъа къуанчлы халда дипломла бергенди. Айырмалыла дагъыда китапла бла да саугалангъандыла. Бу олимпиаданы къуаргъа, бардыр-га школну директоруну орунбасары Хоханаланы Зульфяны башчылыгында устазла уллу къыйын салгъандыла.

Жерлешлери бла дайым жолугъады

Черек районну жер-жерли администрациясыны башчысы Муртазланы Борис кезиуню приём бардыргъанды. Бу жол анга беш адам келгенди. Ала уа жашау журт къытлыкъ эмда сабийлерин окъуугъа салдыла бла байламлы эдиле. Аланы тилеклерине тынгылап, администрацияны башчысы къолундан келген болушлукъ этерге айтханды, законодательство бла да шагъырей этгенди.

2017 жылны башындан районну таматасына тюрлю-тюрлю соруулары, тилеклери, оюмлары бла да 180 адам жокълагъанды. Аладан 68-си энчи жумушла, 31- иш табаргъа болушлукъ излеп, дагъыда 31 - жашау журт къытлыкъ сынап, 23- жерни юсю бла, 8 а ахча болушлукъ керек болуп, 15 - хакъсыз окъуугъа кирирге себеплик этилирин излеп келгендиле оноучугъа.

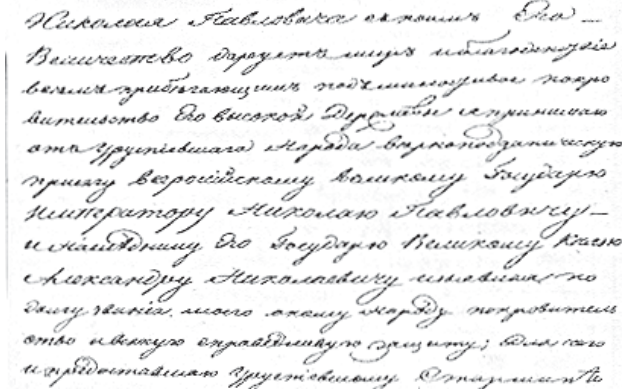
Битеу тилеклеге бла тарыгъуулагъа къысха заманы ичинде къарап, тийишли мадарла белгиленгендиле. Аланы асламысы тамамланыллыкъладыла.

Жигитлени хурметлерине - чарих

Налькини ипподрумнда малкъар литератураны мурдорун салгъан Мечиланы Кязимни, Совет Союзну Жигитлери Уммайланы Мухажирни, къарындашла Кубатни эмда Кабард Кардановланы хурметлерине эмда Черек районну администрациясыны башчысыны саугъасына чарих боллукъду.

Ол 9 июльда онеки сагътада башланыркъды. Бу ишни Черек эм Элбрус районла бирге къурап бардырадыла. Чарих болгъан кюн тотализатор ишлерики, тийерлени келечилери концерт кёргюзторюкдоле, деп билдиредиле бизге Черек районну администрациясындан.

М. АДИЛОВА.

Бу къагъытда уа жарым патчах генерал Эмануэль Орусбий жамаутны бийи Орусбийларны Мырзакъулгъа: «...бу халкъгъа хар жаны бла да кёз-къулакъ болургъа, тюзлюк бла уллу къоруулау иш бардырлыкъбыз», - дейди.

Малкъарны бла Россейни арасында мюлк эм политика байламлыкъны андан да бек айнытыр эм кючлер ючюн, къыралны ара шахары - Петербургда - таулу халкъдан келечиле жиберирге керек болгъан эди. Мисост Абаев жазгъан очеркледен Малкъардан Петербургда келечиле жиберюу «патчахны буйругъу» бла болгъан иш эди деп, алай кёргюзтюледди. Алай ол терсди: бу ишни таулула кеслери алларына башлагъан эдиле.

Москвада Аскер тарыхны Ара къырал архивини фондларында беш тау жамаутдан: Малкъардан, Чегемден, Холамдан, Бызынгъадан эм Орусбийладан, Невада шахаргъа баргъан адамланы юсюнден, ол посольствону хазырланууну, ишини эмда магъанасыны юсюнден айтылады.

кёре, ол жыллада Черек сууну боюнунда 14 элде 850 юйор (5250 адам), чегемлиле - 6 элде 300 юйор (1825 адам), холамлыла - 3 элде 12 юйор (750 адам), бызынгылыла - 2 элде 100 юйор (600 адам) эм Орусбийлары Бахсан сууну боюнунда 3 элде 110 юйор (445 адам) болуп жашагъандыла.

Патчахлыкъ властыла таулулары тилеклерине апрельден башлап кюз артына дери къарагъан эдиле. Жаланда 1852 жылда декабрьде депутация Петербургда жиберилген эди. Келечиле, чанала бла барып, жаз башы ишле башлангынчы къайтыр-га борчу эдиле.

Бу депутация патчадан жукъ тилерге бармагъаны ючюн Николай I эркинликни чырмаусуз берген эди. Болсада посольствону эки тилеги болгъаны артда ачыкълан-

Юлгюлю юйюрлеге - ыспас сёзле, жырла, саугъала

Орта күн Нальчикде Къырал концерт залда Юйюрню, сыймекликни эмда кертичиликни күноне жораланган кыуанчылы жыйылыу болганды. Ары келгенле, эшикден киргенлей, уллу суратха эмда Жабагызы

де сыймекликни, от жагъаны жылыуун сакълагъан намыслы атала бла аналасыз. Ёсиоп келген тёлгое юлгюсюз. Ахшы юйюрле бурунгулу замандан бери да бизни жерибизде жамауатны ёзегине саналып ке-

иги окуйдула, кеслерин тап жюрютедиле, ишден арха турмайдыла. Абаданла, кичилеге болушадыла, кьоншула бла да жарашылулукда жашайдыла. Аланы хар бирине да саулук, насып тежеп, Аулият Каскулова саугъала, полле да бергенди.

«Россейни алтын юйюрю» деген номинацияга кёрюзтюлген юйюрлени саугъаларын а КъМР-ни Жамауат палатасыны председатели орунбасары, география илмуланы доктору, профессор, КъМР-ни аллында жетишимлери ючюн деген орденни кавалери Людмила Федченко бергенди.

Башда айтылган номинацияда хорлагъан дагыда бир кыуаум юйюрню КъМР-ни

рия Кумышевля, Хажмурат бла Рита Куготовля.

КъМР-ни Граждан обществону институтлары бла байламлыкъла эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениясыны башчысы Анзор Курашинов а «Терелени сакълагъан юйюрлени» белгилегенди. Ол санда Элбрус райондан Этезланы Рашидни бла Ларисаны.

«Жаш юйюрлени» «РФ-ни Жамауат фронту регион организацияны башчысы Евгений Бакаев саугъалаганды. «Элли юйюрлени» алгышларга уа РФ-ни искусстволарыны сыйлы кыулукчусу, А.Шогенцуков атлы Къабарты кырал драма театры художестволу башчысы Руслан Фиров чыккъанды. Бу номинацияда хорлагъанлары араларында Черек райондан Эфендиланы Зарубек бла Танзиля, Нальчикден Бёзюланы Магомет бла Марита да бардыла.

Кыуанчылы ингирде дагыда КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакуланы Борис, тишируланы советини члени, Жамауат палатаны келечиси Фатимат Гешева да селешгендиле эмда не уллу махтауга да тийишли болган юйюрлеге узакъ ёмюр, насып тежегендиле.

Саугъаланганла да байрамны кыуауанлага кеп ыспас сёзле айтхандыла, ырызлыклары билдиргендиле. Республикада атлары кенг белгили жырчыларыбыз Тёпеланы Алим, Текуланы Амур, Геръкъсаланы Халимат, Тимур Гуазов, Азамат бла Рената Бековля, Замира бла Анзор Хусиновля, Дениза Хекилаева, Аслан Шогенцуков, «Шагди» сабыс тежеу ансамбльни солистлери Диссана, Идар эмда Ислам Унажковля байрамга кыуат салгандыла.

ХОЛАПАНЫ Марзият.

Бир тилли, бир акъыллы болугъуз!

Бу кондеде халкыбызга жангы, ариу юйюр кышулганды. Алтууланы Хакимни жашы Хызыр бла Темуккуланы Мухаматны кызы Амина, къадарларын бир этип, жууук-ахуулары кыуандыргандыла.

Хызыр Ташлы-Талада спорт комплексни директорду. Кырачачы-Черкес Республиканы кырал университетини физкультура факультетинде окуй, эркин тутушуу бла кюрешгенди. Бюгюнлюкде уа ол кеси да тренер болуп, туугъан элинде сабийлени жарау этдиреди, аланы эришулеге элтеди. Амина уа, Къабарты-Малкъар кырал университетни Филология институтун тауасханды, «Заман» газетибизни культура бёлмонюно корреспондентиди.

Редакциябыз да, аланы жарык тоиларында айтылган алгышлагъа кышоула, насыплы, узакъ ёмюрлю болуларын тежейбиз. Бир бирни ангылап, адет-тёбени тутуп, бир бирге кыуана, ариу жашагъыз!

Этезланы Этез бла Фатимат.

Казанок атлы арада юйренген кызычыкыла бла жашчыкыла ишлеген затладан кыуалган кёрмючге олсагыат эслерин бура эдиле. Байрамны республиканы тишируларыны союзу кыуауанды. Анга сабийлерин ариу кылыкылы юйюретген, терелени сакълагъан юйюрле эмда кеп болмай кышо кыуауанла да чакъырылгандыла.

Аланы алгышларга уа кырал власть органланы башчылары, КъМР-ни Парламентини депутатлары, шахар округланы эмда жер-жерли муниципал районланы администрацияларыны, республикада болган жамауат организацияланы келечилери да келген эдиле. Биринчи болуп а сахнага тишируланы республикалы союзуно председатели Аулият Каскулова чыккъанды.

- Сиз кеп жылланы ичин-

ледиле. Алагъа тукъумда, элде, республикада да ма аны ючюн сый-намыс бериледи, хурмет этиледи, - дегенди ол.

Ызы бла сахнага кеп сабийли юйюрле чакъырыладыла. Аланы араларында - Урван райондан Пётр бла Ольга Маркевич. Бу эки адам онеки сабий ёсдюргендиле, кеслери да РФ-да бардырылган юйюр конкурсда хорлагъандыла. Элбрус райондан Этезланы Этез бла Фатимат, Нальчикде жашагъан Жангоразланы Муслим бла Елизавета да бешишер сабий ёсдюредиле.

Аланы эм башха юйюрлени барын да кеп ариу, огурулу сёзле бла махтарга боллукъду. Аланы сабийлери ариу кылыкылыладыла, школда

Текуланы Амур.

саулук сакълау министрени орунбасары Асанланы Алим да алгышлаганды. Аланы араларында Май райондан Михаил бла Лилия Клевцова, Бахсан райондан Нурби бла Люба Бековля, Мухамед бла Фардаус Аржестовля, Хажмурат бла Ма-

Битеу дунияга эм белгили, сыйлы Dolby театры сахнасында «Балкария» да тепсегенди

Бу кондеде социальный сетледе бла аспамлы информация органлада энчи сюзюлген жангылык белгили россейли бизнесмен бабугентчи жаш Османланы Эльдарны кызы Лолита бизнесмен Альберт Авдоляны жашы Гаспар бла бир юйюрлю болганларыны юсюнденди. Айтхалларына кёре, жалаңда поллеге 15 миллион сом кыратылганды.

2016 жылда Россейни бек бай адамларындан бири ингушул бизнесмен Михаил Гудериев жашына этген тойга кыратхан 16 миллион доллар ёлчмени киши да озалмагъан эди. Алай 1 июльда Лос-Анджелесде «Оскар» кинопремияны байрам бардырылуучу Dolby театра этген тойга уа андан да кеп кыратылганды - 25 миллион долларга кыаршы. Болсада тойну толу багысы уа тасхада тутулады.

Быйлада Османланы Хусейинни жашы Эльдарны юсюнден бир кыуаум сёз айта кетерге тийишлиди. Бюгюнлюкде ол «Межрегионсоюзэнерго» холдингини иесиди. Кеп жылланы ичинде ол миллетибизни тюрлю-тюрлю жумушларына кышумчулук эте келеди. Сёз ючюн, туугъан эли Бабугентде ишленген спорт мекяны, Бызынгы эм Кыара-Суу элдеде мекитлени кыруулушларын бардырганды, Кыулий Кыайсынын Нальчикде орнаылган эсгермесине да уллу кыйын салгангадан бириди. Андан тышында да, ол малкъар театры артисти - аппасы Рахайланы Таубийнни аты бла республикабызны актёрларына 20 жылга жууук заманны премияла бергенлей турады.

Тойну юсюнден айтханда уа, анга Лолита бла Гаспар жарым жыл чакылы жазылангандыла. Тёрели чакыруу кыагытланы орунларына ала тойларында кёрюрге сыйген хар адамга да кыара кююрючекчи-

кле жибергендиле. Аны ичинде уа «Оскар» статуэтка, оюнчакъ фишкала, кыалам, жаш адамланы атлары, байрам кыйда эм кычан боллугу жазылган алтын пластина, видео чакырууга кыарарча экран да бар эди.

Dolby театры арендады дунияда бек багыга саналады. Байрам ингирни бардырырга ары Андрей Малахов бла Ксения Собчак чакырылган эдиле. Аны ючюн ала 35 мингишер доллар алгандыла. Бек багыа кыонакъландан бири уа бу тойда жырчы Леди Гага болганды. Аны 45 минутлукъ жыр айтыуна жаш адамланы юйюрлери 1 миллион доллар төлегендиле. Ары чакырылган белгили россейли

жырчыла Николай Басков, Стас Михайлов, Светлана Лобода да бар эдиле. Бу жолуулуларына ала 100-150 минг доллар чакылы алгандыла. Дунияга атлары айтылган жырчыла бла бир сахнада «Балкария» ансамбль да тепсегенди. Коллективни бу тойга Османлары чакыргандыла. Улуу экранда уа малкъар аууланы ариу табийгаты, эски кешенелери да кёрюзтюлгендиле. Лолита бла Гаспар да миллет кийимле кийип, тоз тепсеуно тепсегендиле.

Лолита тойну кезиунюнде бир ненча жыйрык алышханды. Аспамлы информация органла билдиргенлерича,

аны биринчи жыйрыгыны ауурлугу 30 килограмм чакылы эди. Сыйлы ташла эм гуржабла бла жасалган жыйрыкыны анга

ливанлы дизайнер Zuhair Murad тикгенди.

Альберт Авдолян бла Османланы Эльдар битеу кыонакъланы бла жырчыларына жолларына, кыонакъ юйде жашагъанларына да кеслери төлегендиле. Битеу ол затлагъа кыаллай бир кыратылганды да белгисизди. Дагыда жаш адамланы жюзюклерини багысы да тасхада тутулады.

Алай быллай бай тойну алыкын адам да кёрмегени уа хакъды. Анга жырчы Леди Гаганы сёзлери да шагъатдыла. 45 минут барган концерт программасыны аллында ол: «Мен быллай бай тойга кёз анмагъанма», - дегенди. Бир-бир экспертле чам халда айтханга кёре, энди мындан ары аланы сейрсиндирге сыйген адамга тоюн Марсда ётдюрюрге керек боллукъду.

Тойну кезиунюнде сейр гол композицияла бла жасалган баскычы юсюнде скрипачла сога эдиле. Европалы адетдеча, неках этиллик жерге дери Лолита атасыны кыолтуугуна кирип барганды. Аны жыйрыгыны этегини узунугуна сейрсинмеген ол күн хазна адам кыалмаганды. Ары чакырылганланы кёбюсо социальный сетледе кеслерини профиллеринде бу тойдан суратланы бир бирге ал бермей сала эдиле.

Гаспарны юйюрюно юсюнден айтханда, ала краснодарчыладыла. Юйюрлеринде төрт сабий барды. Бюгюнлюкде ала Беверли Хилзде 13 миллион доллар турган юйде жашайдыла. Аны атасы Альберт кылайгысы бла (800 млн. доллар) россейли Форбсда 123 жердеди.

Басмагы ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат хазырлаганды.

Студент лагерь

Билимлерин кётюрюрге,
жангы шүёхла табаргъа алланып

Къабарты-Малкъар къырал университетни (КъМКЪУ) Минги тауда базасында 3 июльда «Эльбрус» деген битеукъырал жай студент спорт-патриот лагерь ишин башлагъанды. Аны вузну «Пегас» клубу Россейни студент спорт клубларыны ассоциациялары бла бирге РФ-ни Билим беруу эм илму министерствосуну болушлугу бла къурайды.

Аны къууанчлы халда ачылуунда алгъышлау сёзлени КъМКЪУ-ну проректору Аюес Кумыков, Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни президенти Мухамед Шахмурзов, Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтуну ректоруну къуллугъун толтургъан Эфендиланы Фуад айтхандыла.

Бу лагерьни ачылгъаны бла Минги тауда студент сезон башланады. Сиз мында алгъан билимизни арта кесигизни вузларыгъызда хайырларыгъызгъа ышанабыз. Алай

этсегиз, жетишимли болуругъузгъа да ийнанабыз, - дегенди Аюес Кумыков. Студент спорт клубланы ассоциацияларыны билим беруу араларыны башчысы Иван Юрьев а жыйылгъанланы лагерьни иши къалай барлыгъы бла шагъырейлендиргенди.

Лагерьни къурауну мураты студент спортну айнытууду, жаш адамланы саулукулу жашуу бардырыгъа кёллендириуду. Анга битеу Россейден студент клубла жыйылгъандыла, ол санда Север-Кавказ федерал университетден, Ставропольну къырал педагогика институтундан, Север Осетия-Аланияны, Чеченни, Санкт-Петербургну, Пятигорскну, Къобанны эм башха шахарланы вузларындан да. Ала Минги тауда төрт кюнню турлукъдула, деп билдиргенди КъМКЪУ-ну пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЖЕТИШИМ

Чочайланы Аминат -
Москваны чемпиону

Республикада, бютюнда бег а андан тышында, жерлешле-рибиз жетишимли болсала, биз барлыбыз да жюрекден къууанабыз, аллай къызларыбыз, жашларыбыз бла ёхтемлене-биз. Чочайланы Аминат къызы Аминат Нальчикде туугъанды, жашагъан а Москвада этеди. Ара шахарда орта школну тогъуз классын быйыл бошагъанды.

Къыз, онеки жылындан башлап, спортну бек аруу тюрлюлеринден бири бла - женгил атлетика бла кюрешеди. Къарындашла Знаменскийле атлы спорт школда спортну устасы Виктор Бирюковну башчылыгында юйренеди. Жюзюуде, илшан атыуда, секириуде да алпына адам жибермей барады. Узакъгъа чабыуда бютюнда жетишимлиди. Къызыни гиртчилиги, жарауларындан арый- тала билмегени, талпынуулугу анга окууда, спортда да себеплик этеди.

Къысха заманны ичинде ол кеп

жетишимле да болдургъанды. Эки жюз метрни 28.1 секундха чабып ётеди. Аны биринчи абдан разряды барды. Бусагъатда ол Москвада бардырылыкъ къыш эришуилеге хазырлана турады. Бу кюнде да къыралыбызны ара шахарыны кезиулю чемпионатында, Амина биринчи жерге чыгып, юниорланы араларында чемпион деген атха тийишли болгъанды.

Къыз спорт бла чекленип къалмайды, ол суратла да ишлейди. Аны гитчелигинден бери да табиигъатда, тегерегинде болгъан затлада башхала кёралмагъаны, ангылаймагъанны эслеген хунери да барды. Анга педагогла эс буруп, ол чыгъармачылыкъ бла кюреширге кереклисин айтхан эдиле. Алай бла ыйыккъгъа юч кере Амина художестволу школгъа да жюриуду.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТДА: Солдан онгнга ююнчю - Чочайланы Аминат.

ХУНЕРЛИЛЕ

Юйлени ичлерин, адамланы
кёллерин да жарытады

«Россети» компанияда бардырылыкъ «Энергия» деген музыка конкурса МРСК СК «Каббалкэнергону» Элбрус районда бёлюмюню электромонтёру Батчаланы Марат да къатышыргъа мурат этеди, деп билдиреди биригюню пресс-службасындан.

Нёгерлери бла танышлары бу жашны юсюнден айтханларында, аны жырчы, композитор, бард деп энчи белгилейдиле, алай ол а кесин аллай даражагъа жетмегенге санайды. Къалай-алай болса да, музыкагъа сейири, жырла, гитарада согуу да сабий заманындан окъуна аны биргесинедиле.

Жетишимлери да бардыла - «Кавказны жаш ауазлары» деген жыр конкурсуна республикалы кезиуонде хорлагъанды. Алай эришуилени Саратовда ётерик финалына уа, жарысууга, барыргъа онг болмай къалгъанды.

Бююнлюкде Батчаланы Маратха музыка жюреги тартхан, бош заманын аны бла ётюрюрге суйген ишди, юч сабийи болгъан атаны юйюрюне ырахатлыкъ келтиредди, бютюнда кючлю, мамырлы этеди. Юй бийчеси Альбина - осетинли къыз - баш иесине орус тилде намула жазады, Марат а аланы макъамгъа салып, аны бла жырла къурайды.

Жаш кеп тюрлю жырла - жырлайды - малкъар халкъ эстрада чыгъармала да. Ала бла да чекленип къалмай, «ДДТ», «Кино» рок-группаланы макъамларын,

совет жырланы, 90-чы жыллада поп-музыканы да согуады. Батчаланы Омарны «Ассы-Аланы» деген къауумуну чыгъармачылыкъ проектлерине да къатыша туруучуду.

Кеси уа энергетика жаны бла ишлегенли онбир жыл болгъанды. Ары да жырны хайырындан келгенди. Аны нёгери, район электросетьлени тамата инженери Жаппуланы Таулан Маратны Энергетикни кюнюне аталгъан байрамгъа чакъыргъан эди. Аны анда жырлагъанын, гитарада сокъгъанын жыйылгъанланы барысы да жаратхандыла.

Ол а, профессионалланы ишлерини юсюнден халпарларына къулакъ сала кетип, бу усталыкъгъа тартылады. Талай замандан автовышканы

машинисти болуп урунуп башлайды, ызы бла уа электрокюч мюлкню хайырлануу жаны бла электромонтёр болады.

Алай бла 2012 жылдан бери ол оператив бригаданы къауумунда ишлейди. Энергетика бла музыка бир бирлерине бек иги келишедиле, дейди жаш. Коллегалары, таматалары да аны иш кёллюгюню, хунерлигин белгилейдиле, бийик багъа береди.

«Энергия» деген конкурсуна биринчи кезиуонде жиберирге Марат РФ-ни халкъ артисти Олег Газмановну репертуарындан жырны жырлап, аны видеога тюрюргенди. «Мен аны жюрегимде энчи сезим кюзгъагъан чыгъармасын сайлагъанма», - деп ышарды Батча улу.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Эришуиле

Репертуарлары - кенг, ауазлары - энчи

Бу кюндеда Сочиде «Лазурная волна-2017» деген экинчи халкъла аралы музыкалы чемпионат ётгенди. Ол Россейни шахарларындан бла жууукъ тыш къыралладан профессионал жырчыланы, чыгъармачы къауумланы, бийик окъуу юйлене, культура эм искусство колледжлени студентлерин жыйгъанды. Музыкалы байрамны Дуня эм Россейли Артий комитетни вице-президенти Аюес Бетуганов къурагъанды. Ол бу чемпионат фахмулулагъа аламант май-

дан болгъанын чертгенди. Жырчыланы эришуилерини юсюнден айта, жюрини председатели - Искусстволаны Шимал-Кавказ институтуну бёлюмюню таматасы, КъМР-ни сыйлы артисткасы Ирина Даурова анга къатышханла бийик профессионал усталыклары бла сейирсиндиргенлерин, биринчи атламанла эте башлагъанланы уа фахмулулуклары къууандыргъанларын белгилегенди. Жюри саулай да, анга уа тюрлю-тюрлю субъектлени келечилери

киргендиле, жырлагъанла репертуарларын тынгылы сайлагъанларын, эрттеден белгили чыгъармаланы уа жаш адамла башхаражы жырлагъанлыккъгъа, ала бек хычыуун эшитилгенлерин айтхандыла.

Хорлагъанланы араларында СКГИИ-ни студенти Аслан Диданов, Нальчикде искусстволаны 1-чи номерли школунда юйренген Хочуланы Мариям, Алан Тлямитхачев, Валерия Бондарева да бардыла.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Миллетибизни аш-азыкылары

Сютден жарашдырылган кытыкыла

Кырачай-Малкыарны айранларындан, жауларындан, бишлакларындан сора да, сютден этилген энчи миллет ашлары көпдө. Аланы бир-бирлери бла окуучулары да шагъырей этейик.

Бизни ата-бабаларыбыз сыйлы азыкларындан бирине кыш кыаймакны санагандыла. Аны этер ючюн, сютню кыайна-тып, башында кыаймагы кыатыкыны дери тутадыла. Ол кеси да жукъа болады. Эки айырылган чыбыкчыкыны алып, сютню башында кыаймакны анга чулгъайдыла. Алай эте, бир килограммдан юч килограммга дери жетдиредиле. Анга бир аз туз атып ашайдыла. Алай аны от жылыуда бир кесек тутса, бютюнда татыуу болады.

Аллы заманлада кыш кыаймакны жаш кызгъа саугъага окуна жиберип болганды. Дагъыда, малчы юйюне кезиулю кере келген замандында ныгъышда олтуруучу кыартлагъа кыш кыаймак алып келиую эди. Ол аны бла таматаланы намысларын керегини белгилегенди. Ала уа, алагъа ыспас этип, сют кыатыкыны бир кесегин кеслери ашап, кыалганын а кыатларында ойнаган туудукларына бергенди.

Аслам адам биледи көп болмай кыозлаган ийнеки ал кезиуде сауулган сютю татымылы болганын. Андан ырпыс этедиле.

Биз энди айтырык аша уюту жейдиде. Кырачай-Малкыарда анга бир-бир тау ауузда баша тюрлю айтыргъа да болурла. Аны жарашдырыр умутда жангы союлган кыойну неда уллу малын маасын ариу жуууп тазалайдыла. Сора жангы сауулган сютден толтурадыла. Бир азчык туз да атып булгъайдыла. Сют югъанлай, аны булгъап, ашап башлайдыла.

Бишлакны сыкыгандан сора хуппегисинден Кырачай-Малкыарда кыатык жарашдырадыла. Аны жукъа быстыр бла сюзедиле эмда адырда иги кесек заманы ол кыалын болгунчу кыайнадыла. Хуппегиде сют бал туз (сют шекер) болганын себелли кыатык татыракъ болады. Анга бир кесек кыуут да кыошадыла.

Сыйлы ашланы санында булгъама, кыошжапха, сюзме да жюрюйдюле. Биринчины жангы сауулган сютден хазырлайдыла. Экинчины этерге бишлакны

хайырланадыла. Сюзмени хуштан (творогдан) жарашдырадыла. Кесине да бир-бир элдеде мерезе деп да айтадыла.

Ачыгъан сютден этилген хумужу) бла хуштан ата-бабаларыбыздан келген гулмак этиледиле. Ол кеси да тегерекди, ауурлугу уа 150-200 грамм болады. Аны творогдан кыошлары бла таппап, тугул болгандан сора кюнде, жылы жерде бир кесек кыургъаксытып, алай ашайдыла.

Бизни халкыбызда дарманлы эм ариу ийсли ханслагъа не заманда да эс бургандыла. Аланы аш-азыкыда да хайырланыучу эдиле. Сёз ючюн, гулмакны кыургъаксытыкыны, аны аллай ууак тууралган ханслада булгъап, алай жарашдыргандыла. Анга токаш дейдиле. Экисин да отну жалынында кыаксытып да ашайдыла.

Жангы сыгылган бишлакыдан, хумужудан да 2-3 сантиметрлик тугулкыла этип, кыургъаксытып ашагандыла. Алагъа куртла дейдиле. Бу материалда биз Кырачай-Малкыар халкыны сютден этилген талай кесек ашларыны атларын сагъынганбыз, алай аланы энтта да тинтилмей кыалганылары көп болганыларына ийнанабыз.

МИСИРЛАНЫ ХАСАН.
Сют промышленностьну инженер-технологу.

КОНКУРС

Иги продукция чыгарыргъа келлендирир умутта

Кыарты-Малкыарны Башчысыны качество жаны бла премиясына конкурс бардырылып башланганды. Ол республиканы Промышленность эмда сатыу-альюминистерствону эмда КъМР-де Стандартизация, метрология эм сынаула жаны бла кырал регион араны башламчылыгы бла кыралганды, деп билдиредиле «КБР-Медиа» агентстводан.

Конкурса тюрлю-тюрлю иеликде болган, кеслери да производствон неда жумушла жалчытуу бла кюрешген предприятияла, организацияла эм предпринимательле кыатышыргъа боллукдула. Эришуледе быллай номинацияла бардыла:

- производстволу-техника жаны бла продукция – эки премия;
- адамлагъа деп чыгарылган промышленность продукция – эки премия;
- продовольствие товарла – сегиз премия;

- кырулуш материалла – бир премия;
- художестволу чыгармачылык затла – бир премия;
- жумушла беруу – алты премия.

Бу конкурс бийик качеству эмда конкуренцияга чыдамлы продукцияны чыгарыргъа эмда аллай жумушла бла жалчытыргъа келлендирир, предпринимателаны жангыртуугъа себеллик этиу эмда качеству, кыоркыуусул эм экология жаны бла таза производстволаны айнытыргъа инвестицияланы келтириу хыйсап бла кыралганды. Анда хорлаганла дипломла, свидетельствол эмда баша саугъала бла саугъаланырыкдыла.

Эришулени юсонден толу информацияны Промышленностьну интернет-порталында «Промышленностьну бегимлери» деген бёлюмде табаргъа боллукду.

Бизни корр.

Театр

«Киеулюкге» чакырабыз

Кыулийланы Кыайсын атлы Малкыар кырал драма театр сахна искусстволу сойгенлени Жантууланы Иссаны пьесасына кёре «Киеулюк» деген спектакльге чакырады. Юн 2017 жылы **13 июль**да Кыргыз концер залда (ГКЗ) кёргюзюлююрюкю. **19.00 сагъатта башланырыкды.**

Соруулары болгандыла бу телефон номерлеге сёлешсинле: **44-22-10; 8-909-490-12-11.**

ТИНТИУЛЕ

Египетли мумиялары ДНК-лары алимлени тамашага кыалдыргандыла

Макс Планк институтдан бла Тюбинген университетден немисли алимле 1500-3500 жылы асыралып турган египетли мумиялары токсаныны геномларыны бир кеселерин кыайтаргандыла эмда быллай оюмга келгендиле: бурунгулу египетлиле африкалыла болмагандыла. Бирлери тюрлюле болгандыла, башкалары Юг Европандан эмда шёндю Израиль, Иордания, Сирия, Ливан, Грузия бла Абхазия орналган жерледен чыкыгандыла.

Кавказ миллетлиле
Алгъаракылада уа аллай тинтиулени Цюрихде iGENEA генеалогия араны биологлары бардыргандыла. Ала уа бир мумиядан алынган генетика материалны тинтгендиле. Жангыз бирин – алай а кимникни! Тутанхамонкуну! Аны ДНК-сын сол инбашындан бла сол аягындан алгандыла. Сора фараонну бла шёндюго европачылары тенгледирип кёргендиле да, аланы көплери

Тутанхамонну жууклары болганыларын ачыклагандыла. Орта эсеп бла алгандыла, европалы эр кишиле «Тутанхамон болурга аздан кыалыпдыла». Бир-бир кыраллада уа аны «жуукларыны» саны 60-70 процентте окуна жетеди. Сёз ючюн, Великобританияда, Испанияда бла Францияда.

Алимле ДНК-ны телюден телюге артык бек тюрленмей этген кесеклерин тенгледиргендиле. Европалылары араларын

да фараонлары ДНК-ны Ribla2 деген кесегин ачык этгенди. Ма ол европалы эр кишиледе бек жайылыпды, шёндюго египетлиледе уа аз тубейди, деп белгилейдиле алимле.

-Ма санга! Тутанхамонну европалы кыаны барды сора!-деп сейирге кыалады **Роман Шольц, iGENEA араны директору.**

Швейцарлылары бла немислилени генетикаларын тинтиу шёндюго египетлиле асламысыны эрттеги фараонна бла кыан жууклыклары болмаганын энтта да бир кере кёрюзгенди.

-Египетли патчахлары бла европачылары бир ата-бабалары Кавказда 9500 жыл мындан алгъа жашаган болурла, баям,-дейди Шольц.- Жети минг жыл чакылы мындан алгъа уа аладан тууганла Европага жайылгандыла. Бирле уа Египетте жетип, фараонна окуна болгандыла.

Атеросклероздан аругандыла, рактан а - угтай

Бир кезиуде Сан-Диегода Калифорниялы университетден кардиологла 3200 жыл мындан алгъа патчахлык этген Меренпатах фараонну мумиясын томографха салгандыла да,

ол атеросклерозну хатасындан чыкыган инсультдан ёлгенин ачыклагандыла. Ол а бурунгулу адамга арталыда тере тойюл эди. Атеросклероз шёндюго заманны аурууна саналады.

Медиклени асламысы аны цивилизацияны «саугалары» бла байламлы этедиле. Артыкыда – кеф этдириучю ичиге эмда тютюн бла. Алай фараон аракы да, тютюн да ичмегенди.

Алимле дагыда 22 мумияны тинтгендиле. Аладан тогузунда атеросклерозга ушагъан ауруула тапхандыла. Эр кишиледе кыбик, тишируулада да. Кысыкса, минг жыл мындан алгъа «шёндюголу ауруу» тинтилгенлени жарымы чакылысын кыайнаганды. Ол кёндю. Аны сылтау неди? Билген кыйынды...

Манчестер университетну профессору Майкл Циммерман а Бурунгулу Египетни 3

минг жыл чакылы турган жюзден аслам мумиясын тинтенди да, алада рактан аруганыны тапмаганды. Литература чыгармалада, ол санда эрттеги жазмалада да, минг жылладан сора жер жюзюнде бек кенг жайылган аурууну ышанлары арталыда эс-ленмейдиле.

-Мумия болурча жарашдырылган ёлюкде хужулу кёбюле сауладан эсе иги сакъланадыла,-дегенди Циммерман.- Аланы биз эслемей кыорыкъ тойюл эдик. Бютюнда Бурунгулу Египетде хирургия артык иги айнымаганын эсе аласкъ.

Хужулу кёбюлени ызларын окуна тапмаганыларын сора, британлы алимле быллай оюмга келгендиле: рактан бурун заманлада аурумагандыла. Нек? Энтта да бир элбер!

Аны юсонден бир оюм да барды: мумиялада рак ауруу ол заманлада адамла 50 жылдан көп жашамаганылары ючюн табылмаганды. Ала энтта да 10 неда 20 жылга көп жашасала эдиле, аурумай кыалыкъ тойюл эдиле. Нек дегенде аурууланы 90 проценти 50 жылдан сора жаратыладыла.

Владимир ЛАГОВСКИЙ. «Комсомольская правда» газет.

Билгичлик

Ала сау болуб а кыалырамы?

Мумиялары ДНК-ларын тинтгенледен бири, Тюбинген университетни палеогенетики Йоханнес Краузе Nature Communications журналда жазганга кёре, немисли алимле тинтен 151 мумиядан ючюсонде геномну толусуунай токташдырыргъа кыолдан келгенди. Аланы ДНК-лары, хауаны иссигилине, кыабирланы мылтыкыларына, ёлюклени кыатдырыр ючюн хайырланган химия затлагъа да кыарамай, иги сакълангандыла.

Геномну толусуунай кыайтарыу, узакъ болжаллада болса да, аны иесин сау этерге боллугуна ышандырады. Клонирование амал бла. Кеслерин мумияла этдирген эрттеги египетли муратлары да ол эди. Ала терилери, сюеклери да керек боллуклары билген этгенча эдиле.

Жандаурулук

Сабийле кез ачхандыла

КъМР-ни Уруну, иш бла жалчытыу эм социал къоруулау министерствосуну Нальчик шахарда арасы «Дом Надежды» коммерциялы болмагъан организация бла бирге Мороженоени кюнөн белгилегенди. Ала аны тюнене Къабарты орамда бардыргандыла. Ары уллу эмда къолайсыз ююрден сабийлени, санларында къыялары болгъан балачыкъланы да чакъыргандыла. Байрамгъа битеу да 250-ден аслам къызчыкъ бла жашчыкъ келгенди.

Социал арада акылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла бёлкюнню таматасы Аминат Бадрасова саусуз сабийлени кез ачсынла, башхала бла бирге къуансынла деп чакъыргъанларын айтханды.

Керти окуна, сабийледе бир къууанч бар эди да, алагъа къарап, байрамны къурагъанлагъа ыспас этеригинг келеди. Татлы затла бла сыйлангъанла-

ры бла къалмай, къызчыкъла бла жашчыкъла концертге къарап, жырлагъандыла, тепсетгенди, гяпчиле, волонтерла бла да ойнап, къуангандыла.

Байрамгъа Къабарты-Малкъар къырал университетде Америкадан келип окъугъан студентле да келген эдиле. Ала, бош сюелип турмай, тюрлю-тюрлю оюнла къурагъандыла, сабийлени биргелерине

тепсетгенди, жырлатхандыла, зарядка да этдиргенди.

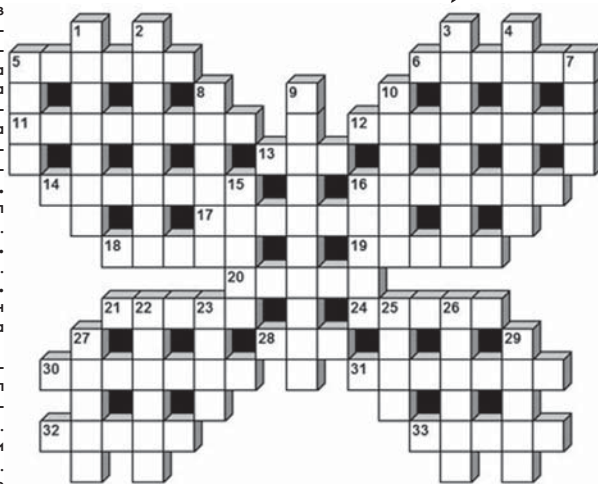
Ахырында уа сабийлеге татлы суу сап суула, мороженое юлешингенди. Ала уа тюрсюнлю шарлагъа аладан эсе бек къуангандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алгъанды.

ЭНИНЕ: 5. Бек эрттеги макъамыбыз. 6. Алагъа агъачда тюберге боллукъду, нанькыны сюедиле. 11. Поэтни къол ызы. 12. Жулдуз илмугъа таянып, боллукъну айтычу. 13. Малкъар фольклорда белгили уучу. 14. Скейт бла учуучу адам. 16. Эт сатычугъа таулула эртте былай айтхандыла. 17. Уруш аллы жылда анда пластинка ойнатхандыла. 18. Кылыгынды тизгинлик. 19. Бек уллу айып. 20. Улоу. 21. Къумач неда китап чыгарыу. 24. Атны порлюсю. 28. Чурукъчуну ийнеси. 30. Шагъат къагытланы энчиси. 31. Адамны сёкген сёзле. 32. Минги тауагъа кёп керек чыкъган къартны аты. 33. Бийден бла къулдан туугъан адам.

ЁРЕСИНЕ: 1. Байсултанланы Алимини самолёту кюйюп тюшген жер. 2. Къоншу милетни адамы. 3. Сайламала. 4. Христиан динде ёлгенни ашырыгъа къатышхан адам. 5. Гитче сенек. 7. Греклиле Колхидга алтын юн алырга боргъан кемени аты. 8. 17-чи ёмюрде Украинаны гетманы. 9. Намаз этгенде баш уруу. 10. Къазахстанда уллу шахар. 15. Сахнада чыракъ. 16. Япон машина. 22. Къарт атагъа туудукъна алай да айтадыла. 23. Къарачайны иги картоф бла белгили эли. 25. Бёчкечиле бла оюн. 26. Ибилисни бир тюрлюсю. 27. Чыганыланы таматалары. 29. Картофха ушагъан татлы битим.

СЁЗБЕР

ГАЗЕТНИ 123-ЧЮ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Къанжал. 6. Аманат. 9. Жайма. 10. Базар. 11. Къадар. 12. Къыжна. 16. Къабукъ. 18. Къыланкъа. 19. Къазауат. 20. Танышыу. 21. Алауган. 22. Сакъал. 25. Къууукъ. 30. Чыран. 31. Тауат. 32. Арбат. 33. Тамаша. 34. Игилик.

Ёресине: 1. Лагъман. 2. Алмаш. 3. Марал. 4. Багъана. 7. Чалы. 8. Баку. 13. Жабалакъ. 14. Къазахлы. 15. Акъкъанат. 17. Базыныу. 23. Акын. 24. Абакан. 26. Украина. 27. Улакъ. 28. Санау. 29. Жажил.

Черек муниципал районда «Халкъны социал жумушларын жалчытыу комплекс ара» къырал казна учрежденияны коллективи тылны бла урунууну ветераны **СУЛТАНЛАНЫ Бислима**, **Танайны къызы**, ауушханыны юсюнден уллу бушуу этип билдиреди эмда аны жууукъларына бла ахуларына къайгы сёз бередиди.

Ыйыкъгъа горгокони

8 июльдан 15 июльгъа дери

КЪОЧХАР. Аслам эсни ахча бла байламлы ишлеригизге бурурга тюшерикди. Юйюгюзге керек затланы сатып алырга да боллукъсуз. Алай кесигизге асыры бек ышанып мардасыз къоранчла этип да къыймагъыз.

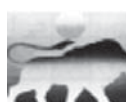
ТАНА. Бу кюнледе кёп ишлерге тюшерикди. Хар затны иги оюмлап, алай тындырырга кюрешигиз. Бек игиси уа - иаганалы жумушланы башха заманга къоялсагъызды. Жууукъ адамларыгызга ышангъыз.

ЭГИЗЛЕ. Юйде, тышында да кесигизни ариу жанындан кёргозгенлей туругъуз. Чыкъган даулашагъа къошумлазга кюрешигиз. Бир жумушугъузу эбине жетдиргинчи башхасын къолга алып башламагъыз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Юйюгюзде бола тургъан ишле бираз сагъышландырып турадыла. Бу ыйыкны толусунлай жууукъларыгызга къайгырыулада оздурлукъсуз. Аланы жанындан ыразылыкны да сезериксиз.

АСЛАН. Саулугъугъузга къоркъуулу болумлада тюз жолну айыра билликсиз. Кючкъарыуугъузну ангылап, тийишли онгланы да табаллыксыз. Хар зат бусагъатда кесигизни къолугъуздады.

КЪЫЗ. Саулай алып айтханда, аман кезиу тойюду сизге. Алай саулугъугъузга уа, къалай-акей болса да, бир кесек эс бурсагъыз иги эди. Андан сора да, ишчи нёгерлеригизге асыры бек ышанып турмагъыз.

БАЗМАН. Къыйын кезиудю сизге, уллу кючкъарыу керекди чыкъган болумланы тап жанына бурурга. Юйдегизни жорегин да къыйнагъансыз, андан кечгинлик тилерге уа базиналмай турасыз. Аны себепли иги сагъыш этерге керексиз.

АКЪЫРАП. Къарысуз жеригизни билип, сыймегенлеригиз алайны марарыкъдыла. Аны ючюн сахыкъ изленирикди бу кюнледе. Ачыланмагъанлай, чамланмагъанлай, жумушугъузу бардыргъанлай туругъуз, кёп сёлезмегиз.

МАРАУЧУ. Кесигизни ич сезимлеригизни ангыларга кюрешигиз. Алагъа тынгылап къурагъыз ишигизни. Юйюр жарсыуларыгызны кетериге бу ыйыкъда битеу онгла ачылыпдыла.

ТЕКЕМОЙЮЗ. Бу кюнледе ырысхы жаны бла сизни къуандыргъан болумла чыгарыкъдыла. Белгилисича, ахча шолукъну сюеди, аны себепли махтанырга, артыкъ ёхтемленериге керек жокъду. Къолайлыгыгызны айнытыр онгла уа энтта да боллукъдула.

СУУКЪЙ. Сиз бу кюнледе аслам жангы адамла бла танышырыкъсыз. Аланы бирлери жашу дерс окуна берликдиле. Жангы тенглеригизден башхалары уа антлы шухларыгыз боллукъдула. Ол а бек ахшыды.

ЧАБАКЪЛА. Ишигизден бираз арыгъанча кёрюнесиз. Аны ючюн солуу конлеригизни алып, узакъ жерлеге жолуучулукъга атланалсагъыз бек иги эди. Саулугъугъузга эс буругуз, арыгъаныгъыз сылтаула чыгарырга боллукъду.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура (бёлкюн редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлкюн редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликтерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службысы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Османланы Хыйса-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 4-чю бетле),
Гельяны Валентина - (5, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 858
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru